

Centrul pentru Jurnalism Independent

Raport de monitorizare nr. 3

***Elemente de propagandă, manipulare informațională și încălcare a normelor deontologiei
jurnalistice în spațiul mediatic autohton***

1 mai 2016 - 1 august 2016

Raportul a fost realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent în cadrul Campaniei media împotriva informației false și tendențioase - STOP FALS!, desfășurată de Asociația Presei Independente (API), Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și Asociația VIP a Telejurnaliștilor Independenți din Moldova (ATVI).

I. INFORMAȚII GENERALE

În perioada 1 mai - 1 august 2016, Centrul pentru Jurnalism Independent a monitorizat 12 instituții media din Republica Moldova - portaluri de știri și posturi TV - pentru a identifica dacă în materialele jurnalistice difuzate se conțin încălcări ale normelor deontologice și elemente de manipulare informațională. A fost analizat modul în care aceste instituții de presă reflectă evenimentele de interes public major din domeniul politicii, economiei, politicii externe etc., dacă respectă normele jurnalistice privind verificarea informațiilor din câteva surse, pluralismul de opinii, asigurarea echilibrului în cazul știrilor conflictuale. Raportarea la Codul Deontologic și la lucrările științifice de referință a permis identificarea procedeelelor și tehnicilor folosite pentru a influența publicul prin răspândirea de mesaje manipulative.

Scopul monitorizării:

De a stabili dacă, în abordarea subiectelor de interes public, mass-media respectă deontologia profesională sau folosesc procedee de manipulare - și de a identifica respectivele abateri. De a scoate la iveală greșelile comise de jurnaliști, cu intenție sau fără, la relatarea faptelor, astfel încât studiile de caz și rapoartele de monitorizare să aibă un rol instructiv. Un alt scop al monitorizării este să contribuie la sporirea vigilenței consumatorilor de presă față de riscurile informării din surse nesigure. Astfel, monitorizarea își propune să îi ajute pe consumatori să înțeleagă în ce moduri presa poate manipula, să poată distinge între un produs jurnalistic manipulator și unul ce reflectă echidistant realitatea, și să îi încurajeze pe cetățeni să consulte mai multe surse de informare, atunci când au dubii asupra credibilității unor materiale de presă.

Criteriile de selectare a instituțiilor de presă monitorizate:

- **Aria de acoperire:** națională
- **Limba:** română și rusă
- **Impactul:** tirajul și auditoriul

Mass-media monitorizate:

Presa scrisă: Ziarul Național, Panorama (versiunile online ale acestor publicații);

Audiovizual: Publika TV (știri de pe Publika.md), Prime TV, Jurnal TV, Accent TV, RTR Moldova (buletinul de știri Vesti retransmis din Federația Rusă și știri locale), REN TV;

Presa online: Gagauzinfo.md, Novostipmr.com, Sputnik.md, Deschide.md;

Metodologie:

Au fost selectate evenimentele politice și economice de interes public major produse pe durata monitorizării și a fost analizat modul în care acestea au fost reflectate în mass-media, raportat la normele Codului Deontologic al Jurnalistului și la tehnicile de manipulare informațională. Au făcut obiectul analizei și articolele referitoare la subiectele de actualitate, cum ar fi declarațiile unui fost șef de direcție a Centrului Național Anticorupție privind schemele și persoanele implicate în fraudarea a câteva bănci din Republica Moldova sau reținerea și arestarea omului de afaceri Veaceslav Platon, învinuit în dosarul fraudei bancare. Au fost analizate limbajul și imaginile folosite de jurnaliști, modul de selectare a evenimentelor, corectitudinea citării surselor, tonalitatea expunerii etc. prin prisma Codului Deontologic¹, a ghidurilor și a recomandărilor în domeniul presei

¹ http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/cod_d_rom.pdf

responsabile și de calitate², și a noțiunilor de **manipulare** și **propagandă**, în sensul oferit de Dicționarul de Sociologie³.

Manipularea este definită ca: „Acțiunea de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, iar nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune, care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și de decizie. Spre deosebire de influența de tipul convingerii raționale, prin **manipulare** nu se urmărește înțelegerea mai corectă și mai profundă a situației, ci inocularea unei înțelegeri convenabile, recurgându-se la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât și la apelul la palierele emoționale non-raționale”.

Propaganda: „Activitatea sistematică de transmitere, promovare sau răspândire a unor doctrine, teze sau idei de pe pozițiile unei anumite grupări sociale și ideologii, în scopul influențării, schimbării, formării unor concepții, atitudini, opinii, convingeri sau comportamente. Propaganda se realizează astfel încât să ducă la realizarea scopurilor și intereselor grupului pe care îl servește, neexistând o propagandă neutrală valoric sau obiectivă”.

Principalele subiecte monitorizate în perioada 1 mai 2016 - 1 august 2016:

- Congresul de constituire a partidului condus de Maia Sandu, Acțiune și Solidaritate (15 mai);
- Eliberarea din detenție a aviatorei ucrainene Nadejda Savcenko (25 mai);
- Alegerea unui nou președinte al PLDM (19 iunie);
- Vizita la Chișinău și Tiraspol a vicepremierului Federației Ruse, Dmitri Rogozin (5-7 iulie);
- Declarațiile fostului șef de direcție din cadrul Centrului Național Anticorupție, Mihail Gofman, referitoare la schemele prin care a fost comisă în ultimii ani fraudă bancară din Republica Moldova (12 și 13 iulie);
- Reținerea și arestarea omului de afaceri Veaceslav Platon, învinuit în dosarul fraudei bancare din Republica Moldova (25 iulie - 3 august).

II. TENDINȚE GENERALE

Datele monitorizării relevă faptul că unele materiale jurnalistice au fost realizate cu abateri de la normele deontologice. Drept urmare, au fost identificate mai multe elemente caracteristice practicilor de propagandă și manipulare informațională:

Prezentarea selectivă a faptelor - abatere constatată, în special, în știrile despre eliberarea aviatorei Nadejda Savcenko publicate de Novostipmr.ru și [REN TV](http://REN.TV).

Omisiunea subiectelor importante de pe agenda zilei - abatere constatată la postul **Publika TV**, care a omis din știri Congresul de constituire a Partidului „Acțiune și Solidaritate” și alegerea fostei ministre a Educației, Maia Sandu, în funcția de președintă a acestei noi formațiuni politice de opoziție. La fel, postul a omis în relatări conferința de presă a soției și avocatului lui Veaceslav Platon, iar **Jurnal TV** - vizita vicepremierului rus Dmitri Rogozin în Republica Moldova.

Interpretarea/comentarea faptelor - încălcare a normei Codului Deontologic al Jurnalistului, prin care reporterul își impune propria opinie în materiale informative, și care a fost identificată în știrile **REN TV** și **RTR Vesti** despre eliberarea Nadejdei Savcenko, dar și în știrea **Sputnik.md** despre alegerea unui nou președinte al PLDM.

² Ghid de stil cu norme etice pentru jurnaliști, API,
http://www.unicef.org/moldova/Ghid_Etica_Jurnalist_RO.pdf

³ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, București, 1998, p. 332., p. 457,
<http://vignette4.wikia.nocookie.net/nccmn/images/1/1c/Dictionar-de-Sociologie-Catalin-Zamfir-Lazar-Vlasceanu.pdf/revision/latest?cb=20150813042511&path-prefix=ro>

Ridiculizarea prin limbaj tendențios și peiorativ - abaterea a fost constatată la două dintre instituțiile de presă monitorizate, *Sputnik.md* și *Deschide.md*, în știrile despre Congresul formațiunii PAS și, respectiv, despre declarațiile lui Mihail Gofman.

Elemente de propagandă - constatate în subiectul despre eliberarea a doi cetățeni ruși în schimbul aviațoarei ucrainene Nadejda Savcenko, transmis de *RTR Vesti*.

Citarea experților, fără repere privind credibilitatea lor - procedeu folosit de *Sputnik.md* într-o știre legată de vizita lui Dmitri Rogozin la Chișinău, dar și de *Publika TV* într-o știre referitoare la subiectul Veaceslav Platon.

Tipul de argument „invocarea autorității anonime” - postul *RTR Vesti* a folosit acest procedeu în relatarea despre eliberarea aviațoarei ucrainene Nadejda Savcenko.

Prezentarea unilaterală a faptelor - informații/afirmații prezentate dintr-o singură perspectivă - cea a Federației Ruse - au fost transmise de *RTR Vesti* (Subiectul Savcenko), dar și de *Novostipmr.ru* în știrile despre vizita lui Dmitri Rogozin.

Exacerbarea faptelor - accentuarea nejustificată, intensificarea artificială a amplitudinii faptelor și exagerarea sentimentelor cu scopul de a promova anumite mesaje sau de a discredita persoane sau grupuri. La astfel de procedee a recurs postul de televiziune *RTR Vesti* în relatarea despre eliberarea aviațoarei ucrainene Nadejda Savcenko.

Prezentarea opiniilor în locul faptelor - procedeu aplicat de *RTR Vesti* în relatarea despre eliberarea lui Savcenko, dar și de *Publika TV*, în știrea referitoare la subiectul Veaceslav Platon.

Etichetarea - aplicarea de porecle sau calificative peiorative sau de altă natură, cu scopul de a slăbi autoritatea persoanei sau de a o discredita. Este considerată drept tehnică de manipulare informațională, pe motiv că aceasta contribuie la crearea unor clișee verbale care, la rândul lor, atrag după sine crearea unor clișee de gândire⁴. Acest procedeu a fost aplicat de *Jurnal TV* cu referire la politicianul Vlad Plahotniuc (oligarhul Plahotniuc); de *Publika TV* și *Deschide.md* despre Veaceslav Platon (interlop, raiderul nr. 1); de postul *RTR Vesti* la adresa militarei Nadejda Savcenko.

Repetarea unor afirmații pentru a fi percepute drept adevăr - acest procedeu a fost folosit de *Publika TV* în mai multe știri referitoare la fostul ofițer CNA, Mihail Gofman (este vorba, în special, despre afirmația făcută de procurora Anticorupție Adriana Bețișor privind legătura lui Mihail Gofman cu Firma „Gofma-Consulting”, informație care, la momentul difuzării știrilor, deja fusese dezmințită).

Înlocuirea știrilor informative și de interes public cu cele conținând atac la persoană, construite pe argumentul „ad hominem” - procedeu identificat într-o știre de la *Publika TV* referitoare la Mihail Gofman.

Transferul de imagine negativă - *Publika TV*, același subiect Gofman.

Contraadevărul imposibil de demonstrat - *Publika TV*, subiectul Gofman.

Lipsa sau mimarea pluralismului de opinii - abatere de la normele deontologice, dar și încălcare a Codului Audiovizualului, constatată în două știri despre Veaceslav Platon la *Jurnal TV* și într-o știre privind vizita lui Dmitri Rogozin pe *Sputnik.md*.

Manipulare prin titluri - abatere constatată la *REN TV* în știrile despre eliberarea aviațoarei ucrainene Nadejda Savcenko; la *Sputnik.md* în subiectul despre alegerea unui nou președinte al

⁴ Bogdan Ficeac, Tehnici de manipulare, <http://www.docfoc.com/bogdan-ficeac-tehnici-de-manipulare-5654bd36deb8d>

PLDM; la *Ziarul Național* într-o știre despre declarațiile lui Mihail Gofman și la *Publika TV* într-o știre despre același Mihail Gofman.

III. ANALIZA DATELOR

Subiectul 1. Congresul de constituire a partidului condus de Maia Sandu, Acțiune și Solidaritate (15 mai)⁵

La 15 mai 2016, la Chișinău a avut loc Congresul de constituire a Partidului „Acțiune și Solidaritate” (PAS), la care președintă a fost aleasă Maia Sandu, fondatoarea și lidera formațiunii, fosta ministru a Educației. Maia Sandu este cunoscută ca o opozantă a actualei guvernări, iar ultimul „**Barometru al Opiniei Publice**”, din luna aprilie 2016, a plasat-o pe locul doi, după Igor Dodon, în preferințele oamenilor pentru alegerile prezidențiale din toamna anului 2016, fapte care face din Congres un eveniment de interes public. Majoritatea instituțiilor media monitorizate au reflectat acest eveniment, au fost însă și câteva - *Publika TV* și *Prime TV* - care l-au omis în totalitate din jurnalele de știri sau de pe paginile lor web. Omisiunea subiectelor de interes public de pe agenda media reprezintă o formă răspândită de manipulare⁶.

Evenimentul a fost reflectat pe un ton peiorativ de către jurnaliștii de la *Sputnik.md*. În știrea cu titlul „**Moldova mai are un salvator. Maia Sandu și-a constituit partidul**”, jurnaliștii au selectat din discursul Maiei Sandu pasaje pe care le-au interpretat pe un ton ironic: „Chiar dacă a afirmat în discursul său că nu crede în „salvatori ai neamului”, ci în acțiune și solidaritate, noul lider de partid a dat de înțeles că, la o adică, ea ar putea fi un astfel de salvator, care să conducă Moldova „altfel””. Utilizat de câteva ori, inclusiv între ghilimele, cuvântul „salvator” capătă, aici, rol de etichetă și reprezintă o tehnică de discreditare și ridiculizare a adversarului. Folosirea ironiei sau a sarcasmului, atunci când se vorbește despre adevăr, combinată cu etichetarea, este identificată de specialiști drept o tehnică de manipulare modernă, utilizată în televiziune și alte tipuri de jurnalism⁷. De asemenea, în această știre, mai multe cuvinte au fost luate în ghilimele fără scopul citării - „altfel”, „profesionale”, „integru” - procedeu care în literatura de specialitate este descris drept „o metodă subtilă de a induce îndoiala asupra unui eveniment sau de a discredita un fapt”⁸.

Subiectul 2. Eliberarea din detenție a aviatoarei ucrainene Nadejda Savcenko (25 mai)⁹

La 25 mai 2016, președinții Ucrainei și Federației Ruse au semnat decretele de grațiere a trei persoane reținute în timpul luptelor din Donbass. Vladimir Putin a grațiat-o pe aviatorea militară Nadejda Savcenko, condamnată la 22 de ani de detenție pentru că ar fi fost complice la omorul a doi jurnaliști ruși, iar Petro Poroșenko a grațiat doi cetățeni ruși, Evgheni Erofeev și Aleksandr Aleksandrov, condamnați de justiția de la Kiev la 14 ani de închisoare, pentru terorism. A fost un eveniment de interes public major, căci a vizat un schimb de prizonieri, în condițiile în care Rusia neagă că trupele și tehnica sa militară ar lupta în Estul Ucrainei.

⁵ Studiu de caz 1, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-congresul-de-constituire-partidului-condus-de-maia-sandu-unele-posturi-l-au-ignorat-altele-l-au-ridiculizat/>

⁶ HERJEU, Radu. Tehnici de manipulare, propagandă și persuasiune în televiziune, <https://dorinpopa.files.wordpress.com/2008/04/herjeu-radu-tehnici-de-propaganda-manipulare-si-pers-in-tv.pdf>

⁷ HERJEU, Radu. Tehnici de manipulare, propagandă și persuasiune în televiziune, <https://dorinpopa.files.wordpress.com/2008/04/herjeu-radu-tehnici-de-propaganda-manipulare-si-pers-in-tv.pdf>

⁸ STAN, Sonia, Cristina, Manipularea prin presă, București: Humanitas, 2004

⁹ Studiu de caz 2, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-eliberarea-aviatoarei-ucrainene-nadejda-savcenko-prezentare-selectiva-etichetare-discreditare-propaganda-anti-ucraina/>

În general, instituțiile de presă monitorizate au reflectat evenimentul în știri neutre, conforme cu standardele jurnalistice. Încălcări ale deontologiei jurnalistice și tehnici de manipulare au fost identificate în știrea difuzată de **RTR** și, parțial, în știrile de la **REN TV**. Postul **RTR Vesti** a difuzat un reportaj în care au răsunat acuzații neînsoțite de argumente sau probe și a fost omisă interviuarea surselor directe. De exemplu, au fost aduse acuzații grave la adresa Nadejdei Savcenko: „*Crimele membrilor AIDAR, respectiv ale lui Savcenko, au fost documentate de organizațiile internaționale...*”. Autoarea nu a numit nicio organizație internațională care a fixat „crimele”, ceea ce reprezintă o tehnică de manipulare bazată pe tipul de argument *apelul la autoritate* - autoritatea nu este numită, deci informația nu poate fi verificată. De asemenea, nu a numit cazuri concrete de „sălbăticie”, ce ar proba „cruzimea patologică” a militarei din Ucraina. A fost utilizat în același reportaj și procedeul de manipulare numit *interpretarea negativă a faptelor*¹⁰: „*Judecătoria de circumscripție de la Kiev i-a găsit pe ambii vinovați, dar dosarul a fost fabricat. Rușilor le-au „agățat” terorism și practicarea unui război agresiv, le-au adăugat păstrarea ilegală de arme și trecerea ilegală a frontierei de stat, și într-un final le-au „umflat” artificial sentința, condamnându-i la 14 ani de închisoare*”. Reportajul este unul propagandistic, întrucât a prezentat un singur punct de vedere: al autorităților de la Moscova, fără ca acuzațiile lansate la adresa reprezentanților Ucrainei să fie echilibrate sau verificate din surse independente. La prezentarea informației despre Nadejda Savcenko s-a recurs la **exacerbarea** faptelor, combinată cu acuzațiile fără probe; iar în cazul descrierii procesului de judecată al lui Aleksandrov și Erofeev - la **prezentarea opiniilor în locul faptelor; prezentarea selectivă și unilaterală a faptelor** a fost utilizată pentru descrierea activității celor doi cetățeni ruși; iar **interpretarea negativă a faptelor și etichetarea** - atunci când s-a vorbit despre „spioana” și „ucigașa Nadejda”. Prezența, pe toată durata reportajului, a expresiilor și cuvintelor negative, a acuzațiilor grave și neprobate la adresa unor persoane și instituții ucrainene („i-au bătut, torturat”; „dosar fabricat”, „le-au „agățat” terorism”, „ucigașă de o cruzime patologică”) sunt **elemente de propagandă anti-Ucraina**.

În ziua de 25 mai, pe pagina sa web, **REN TV** a publicat 46 de știri scurte referitoare la subiectul schimbului de prizonieri, între care „[Avionul cu Erofeev și Alexandrov a aterizat pe aeroportul Vnukovo](#)”, „[Sora și mama lui Savcenko se îndreaptă spre Aeroportul Borispol](#)”, „[Savcenko nu își va ispăși pedeapsa în Ucraina](#)”.

Din majoritatea știrilor au fost omise informațiile despre cine sunt cetățenii ruși Erofeev și Aleksandrov, cum au ajuns ei în Donbass, ce au comis și pentru ce au fost grațiați. În niciuna dintre știri nu a fost oferită informație completă despre faptele și condamnarea Nadejdei Savcenko, dar nici despre Erofeev și Aleksandrov. În schimb, oamenii erau informați despre fiecare detaliu legat de semnarea decretelor de grațiere, despre decolarea avioanelor cu cei eliberați și despre modul în care au fost întâmpinați etc. Aceasta este o formă de camuflare, interpretată drept o „înecare” a informațiilor relevante într-o multitudine de alte informații, mai puțin semnificative sau chiar fără legătură cu subiectul¹¹. În unele știri de la **REN TV** au fost prezente și elemente de discreditare a adversarului, rezultat obținut prin **omisiunea unor fapte și lipsa de echilibru** în materialul jurnalistice: „[Jirinovski: Savcenko ar fi trebuit să rămână în închisoare și să stea acolo 20 de ani](#)”. „[Matvienko i-a prezis lui Savcenko o condamnare din partea istoriei](#)”.

Subiectul 3. Alegerea unui nou președinte al PLDM (18 iunie)¹²

La 18 iunie 2016, la Chișinău a avut loc Congresul Partidului Liberal Democrat din Moldova (PLDM), în cadrul căruia fostul ministru al Apărării, Viorel Cibotaru, a fost ales președinte al

¹⁰ VOLKOFF Vladimir, Tratat de dezinformare. De la Calul Troian la Internet, <https://scorilos.files.wordpress.com/2011/03/vladimir-volkoff-tratat-de-dezinformare1.pdf>

¹¹ Ibidem

¹² Studiu de caz 3, <http://mediacritica.md/ro/alegerea-unui-nou-presedinte-al-pldm-informatie-comentata-si-expunere-tendentioasa/>

formațiunii. Aceasta, după ce fostul lider și fondator al partidului, Vlad Filat, a solicitat - din penitenciar, unde ispășește o pedeapsă de nouă ani de detenție pentru trafic de influență și corupere pasivă - să îi fie acceptată demisia din această funcție. Portalul *Sputnik.md* a intitulat știrea despre acest eveniment „În partid, ca în armată. PLDM are un nou șef” și a combinat, în text, faptele cu opinii: „Situția a fost una previzibilă, iar Sputnik a scris încă acum câteva zile că Cibotaru vrea să-i ia locul lui Filat”; „Dacă ținem cont de faptul că fostul lider al PLDM, fostul premier Vlad Filat, este cercetat pentru corupție și trafic de influență în dosarul fraudelor bancare, afirmațiile succesorului acestuia la cârma partidului par să fie cu subtext”. La fel, în text sunt folosite expresiile „schimbările par să fi început deja”, „ar mai fi de spus”, care conferă produsului mediatic subiectivism, deoarece arată că un anume fapt „i se pare reporterului” și nu reprezintă o realitate certă. De regulă, cu astfel de expresii sunt introduse în text judecăți de valoare.

La *Publika.md* știrea ce viza acest subiect a fost intitulată „Viorel Cibotaru, noul președinte al Partidului Liberal Democrat din Moldova. Planurile de viitor”. Pe lângă detaliile informative, textul conține și câteva alineate cu afirmații ce pot fi considerate declarative, întrucât nu au fost însoțite de probe. De exemplu: „Decizia a fost luată la **congresul formațiunii**, la care au participat doar câteva sute de membri. Asta în timp ce la întrunirile anterioare erau prezenți mii de oameni...”. Pasajul nu este urmat de cifre ce ar proba scăderea numărului de delegați și nici de eventuale explicații de la conducerea partidului, de aceea, poate fi considerat drept o afirmație gratuită, plasată în text cu scopul de a acredita ideea că formațiunea este tot mai slabă. Ideea a fost reluată - de aceeași manieră, fără informații și probe concrete, trei alineate mai jos: „În ultimul timp, mai mulți primari, consilieri raionali și locali au părăsit rândurile liberal-democraților. Formațiunea a pierdut și din reprezentanții săi în Parlament. Jumătate dintre aceștia au părăsit fracțiunea parlamentară. Ultima plecare a unui deputat a avut loc chiar săptămâna trecută. Cei care părăsesc formațiunea se arată dezamăgiți de situația din partid și de acțiunile conducerii PLDM”. Aceasta este informație de context care poate fi adevărată, însă nu a fost prezentată astfel încât să fie credibilă: cu probe și trimitere la surse concrete.

Subiectul 4. Vizita vicepremierului rus Dmitri Rogozin la Chișinău și Tiraspol (5-7 iulie)¹³

În zilele de 5-7 iulie 2016, vicepremierul rus, Dmitri Rogozin, a vizitat Chișinăul și Tiraspolul, având întrevederi cu prim-ministrul Pavel Filip, cu ministrul Economiei, Octavian Calmâc, dar și cu liderul regiunii transnistrene, Evgheni Șevciuc. La aeroport, la ora sosirii oficialului de la Kremlin, un grup de tineri a organizat un protest la care a scandat lozinci anti-Rogozin și anti-Putin. Subiectul este de un interes public major, întrucât vizita este prima de la incidentul produs în anul 2014, când avionul cu care Rogozin pleca de la Chișinău a fost întors din drum de către autoritățile ucrainene, iar Serviciul de Informații și Securitate a confiscat de la oficialul rus mii de liste cu semnături pe care acesta le primise la Tiraspol și prin care locuitorii regiunii separatiste îi cereau Moscovei recunoașterea Transnistriei ca stat.

În primele două zile ale vizitei portalul *Sputnik.md* a publicat cel puțin șapte știri referitoare la eveniment, însă faptele au fost prezentate selectiv, întrucât în niciuna nu s-a regăsit informația despre protestul de la aeroport. Unele știri au avut titluri și expresii ce vădeau o atitudine pozitivă față de eveniment: „Încep să apară primele rezultate ale întrevederii Filip-Medvedev din aprilie”. În știrea intitulată „Rogozin: Transnistria poate conta oricând pe ajutorul din partea Rusiei”, jurnaliștii au reprodus o parte din declarațiile vicepremierului rus făcute la Tiraspol și au relatat despre vizita acestuia la posturile militarilor ruși din cadrul forțelor de menținere a păcii. Lipsa informației de context ce ar explica prezența militarilor ruși în regiunea transnistreană, dar și scurta informație, relatată cu omisiuni, despre originea conflictului transnistrean, fac ca informația să fie prezentată dintr-o singură perspectivă - cea a Federației Ruse.

¹³ <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-vizita-lui-dmitri-rogozin-la-chisinau-intre-ridicarea-slavi-guvernarii-si-memoria-scurta-presei/>

În cea de-a doua zi a vizitei, același portal a publicat o știre intitulată „[Expert: Nu Occidentul, ci Rusia va soluționa problemele Moldovei](#)”, în care este citat „expertul Institutului Rus de Cercetări Strategice (IRCS) Igor Nikolaiciuk”. Acesta vorbește despre necesitatea ca politicienii moldoveni să promoveze o politică de apropiere față de Rusia, ceea ce este „nu doar o cale spre viitor a Chișinăului, ci și o metodă de supraviețuire în condiții incerte, speranța de a se transforma dintr-o zonă gri într-o țară care funcționează normal, cum ar fi, de exemplu, Kazahstanul”. Această știre se încadrează în caracteristicile unei informații manipulative, de natură să propage o anumită idee, citarea experților necunoscuți fiind o **tehnică de propagandă** și de manipulare folosită frecvent în presa modernă. Astfel, jurnaliștii nu au precizat ce este de facto Institutul Rus de Cercetări Strategice - un ONG sau o structură guvernamentală de la Moscova - și care este domeniul de activitate a expertului ce comentează politica externă a Republicii Moldova, dar și unde, când și pentru cine a făcut acesta declarațiile. De asemenea, pentru asigurarea pluralismului de opinii, portalul ar fi trebuit să publice, în aceeași știre sau într-o știre separată, alte opinii.

În formula existentă, însă, cititorului i-a fost prezentată o singură perspectivă asupra subiectului, ceea ce contravine principiilor de echidistanță și pluralism de opinii. De asemenea, în niciuna dintre știrile publicate de *Sputnik.md* la acest subiect nu s-a regăsit informația de context despre ultima vizită la Chișinău a lui Dmitri Rogozin, din luna mai 2014 și care s-a încheiat cu scandal, fapt ce i-ar fi ajutat pe consumatori să înțeleagă exact tot contextul și semnificație evenimentului cu pricina. **Omiterea informațiilor de context** reprezintă o tehnică de manipulare prin care se dorește obținerea unei anumite atitudini din partea publicului: ostilitate, simpatie, revoltă etc.

Publika TV a tratat evenimentul din perspectivă exclusiv guvernamentală, relatând în detalii discuțiile de la Guvern dintre Dmitri Rogozin și ministrul Octavian Calmâc, și prezentând vizita drept un succes al actualei guvernări. Subiectul a fost reflectat pe larg în ediția principală de știri *Newsroom* din 5 iulie. Chiar dacă subiectului i-au fost alocate circa șase minute în jurnalul de știri, în el nu s-a regăsit informația relevantă de background despre cine este Dmitri Rogozin și relația sa cu Republica Moldova. Și aici, lipsa informației conflictuale despre comportamentul lui Rogozin la ultima sa vizită la Chișinău - informație transmisă [detaliat de Publika TV la 10 mai 2014](#) - reprezintă o omisiune care poate fi interpretată ca o metodă de propagare a unei imagini exclusiv pozitive a oficialului și a evenimentelor la care acesta a participat.

Postul *Jurnal TV* nu a reflectat vizita lui Dmitri Rogozin în principalele ediții de știri de la ora 19.00 din zilele 5 și 6 iulie. Nici pe pagina web *Jurnaltv.md*, în cele două zile, nu au fost publicate știri la acest subiect. **Omisiunea subiectelor relevante și de interes public de pe agenda media** reprezintă, și aici, o tehnică de manipulare.

Ziarul Național a publicat, în zilele de 5 și 6 iulie, două știri neutre despre vizita lui Dmitri Rogozin: „[Măsuri sporite de securitate în Chișinău. Vine Rogozin: „De două ore este totul blocat](#)”, „[Rogozin anunță „mișcări tectonice” în geopolitica europeană după ieșirea Marii Britanii din UE și afirmă că Republica Moldova are ce „discuta” cu Rusia ca „doi vechi tovarăși”](#)”. Și din aceste două știri lipsește background-ul relevant referitor la vicepremierul rus și istoricul relației sale cu Republica Moldova.

Subiectul a fost reflectat și de către portalurile de limba rusă *Rtr.md*, *Accenttv.md*, *Gagauzinfo.md* și *Pan.md*, unele transmițând în știri principalele declarații ale oficialului rus. Toate aceste media **au omis**, însă, informația despre comportamentul lui Dmitri Rogozin la Chișinău în mai 2014 și, cu excepția *Rtr.md* „[Vicepremierul rus Dmitri Rogozin a fost întâmpinat cu fluierături la Chișinău](#)”, nu au relatat despre protestul de la Aeroport, desfășurat la aterizarea avionului oficialului de la Kremlin.

Subiectul 5. Declarații fostului șef de direcție din cadrul Centrului Național Anticorupție, Mihail Gofman, referitoare la schemele prin care ar fi fost comisă în ultimii ani fraudă bancară din Republica Moldova (12 și 13 iulie)¹⁴

La 27 iunie 2016, fostul șef al Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor din cadrul CNA, Mihail Gofman, a participat la talk-show-ul „Interpol” de la postul TV 7, unde a făcut declarații despre schemele prin care au fost sustrași banii din sistemul bancar al Republicii Moldova, fraudă cunoscută sub denumirea de „furtul miliardului”. Peste două săptămâni, la 11 iulie, Gofman a participat la aceeași emisiune, doar că prin Skype, aflându-se la Washington, și a făcut noi declarații. Între altele, el a spus că în comiterea fraudei bancare au fost implicați Vladimir Plahotniuc, Vlad Filat, Ilan Shor, Veaceslav Platon și alții. La 12 și 13 iulie declarațiile sale au fost preluate de majoritatea instituțiilor de presă monitorizate, iar unele dintre ele le-au transmis cu încălcări ale Codului Deontologic și folosind tehnici de manipulare.

O tehnică ce presupune **înlocuirea știrilor informative și de interes public cu cele conținând atac la persoană, construite pe argumentul „ad hominem”**, împreună cu cea numită **transfer de imagine negativă**, a fost aplicată în știrea *Publika TV* din 12 iulie, cu titlul „**Mihail Gofman, implicat într-un NOU SCANDAL! ADEVĂRATUL SCOP al vizitei sale în SUA**”. Tipul de argument *ad hominem* este cunoscut din antichitate ca o eroare logică și este folosit ca un procedeu de subminare a autorității celui care face o afirmație. Se combate, astfel, nu afirmația și argumentul, ci persoana emitentă. Prin acest procedeu se încearcă discreditarea argumentului.

În prima propoziție a știrii menționate mai sus s-a anunțat că „*Scandalurile în jurul numelui fostului vicedirector al Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor din cadrul CNA, Mihail Gofman, nu conțin*”, fără ca în text să fie vorba despre vreun scandal. În continuare, jurnaliștii au afirmat că Gofman a fost invitat în SUA de avocatul John Sandweg, „*implicat într-un scandal de proporții, după ce fusese instalat abuziv la șefia Agenției de Executare și Drept Imigrațional din SUA*”. Autorii nu au făcut nicio precizare referitoare la „scandalul de proporții” și nu au indicat sursa informației. Acest fapt se încadrează în tehnica de manipulare numită **contraadevărul imposibil de demonstrat** (din lipsă de surse sau de martori). De asemenea, în știre se mai spune că avocatul „*a reprezentat în instanță infractori acuzați de pedofilie, omucidere, evaziune fiscală și viol, iar acum este specializat în drept migrațional*” și că „*unul dintre criminalii apărați de Sandweg este un individ care și-a strangulat iubita în fața fiecei sale de numai patru ani*”. Înșiruirea cuvintelor „pedofilie, omucidere, viol etc.” are drept scop asocierea persoanelor despre care se vorbește în știre cu aceste noțiuni, pentru a obține un **transfer de imagine negativă**, care i se atribuie avocatului american, către Mihail Gofman. Avocatului american îi este aplicată și o etichetă, „avocatul criminalilor”. În același timp, în știre nu există nicio informație ce ar arăta de ce Gofman este important pentru public, ce declarații a făcut și de ce oamenii ar trebui să știe ce face el în SUA.

Informația despre declarațiile publice făcute de Gofman în ajun au fost omise - atât cea în care fostul angajat CNA a spus că de pe urma fraudelor bancare ar fi avut de câștigat Vlad Plahotniuc (proprietarul *Publika TV*) și Veaceslav Platon (fost deputat), cât și cea referitoare la alte scheme de spălare a banilor prin sistemul bancar al țării noastre. De aici concluzia că jurnaliștii au scris știrea nu a pentru a informa complet și echidistant publicul, ci pentru a-i forma o imagine negativă unei persoane.

Din aceeași știre au fost **omise** și alte elemente. Autorii au făcut câteva afirmații acuzatoare la adresa lui Mihail Gofman, fără să citeze replica acestuia. Și anume, că fostul angajat al CNA s-a dus în SUA să ceară azil politic; că a fost citat de trei ori la Procuratura Anticorupție de la Chișinău

¹⁴ [Studiu de caz 4, http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-subiectul-gofman-omisiuni-atac-la-persoana-transfer-de-imagine-negativa-si-alte-procedee-de-manipulare/](http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-subiectul-gofman-omisiuni-atac-la-persoana-transfer-de-imagine-negativa-si-alte-procedee-de-manipulare/)

și că nu s-a prezentat; că el și fratele său controlează o firmă ce a oferit consultanță „Băncii de Economii”. Având în vedere faptul că știrea a apărut la 12 iulie, adică a doua zi după ce Mihail Gofman a dat răspuns la aceste acuzații în emisiunea „Interpol” de la TV 7 - de facto, a făcut declarații publice -, deducem că jurnaliștii care au semnat știrea **au omis** cu intenție aceste elemente, pentru a obține un produs tendențios, care transmite informație negativă și unilaterală. Și titlul „[Mihail Gofman, implicat într-un NOU SCANDAL! ADEVĂRATUL SCOP al vizitei sale în SUA](#)” este unul manipulator, deoarece nu reflectă esența știrii, așa cum o cer normele jurnaliste¹⁵, ba mai mult, induce în eroare. Din conținut cititorul nu află nici în ce scandal este implicat Gofman și nici care este „adevăratul scop al vizitei”, în schimb, titlul sugerează că acesta este persoană controversată, implicată în scandaluri, și că ar avea scopuri ascunse.

Din majoritatea știrilor, în care au fost reproduse declarațiile făcute de Gofman în emisiunea „Interpol”, **a lipsit informația de context** și cea de background. Aceasta denotă faptul că jurnaliștii au prezentat doar o parte din informație, ceea ce reprezintă o **tehnică de manipulare**. Astfel, din știrea „[Gofman continuă dezvoltările: Jaful MILIARDULUI nu s-a terminat. Cum se fură acum în R. Moldova?](#)”, publicată de [Ziarulnational.md](#), a lipsit informația despre cine este Mihail Gofman, în ce perioadă a lucrat la CNA, în ce condiții a fost eliberat din funcție și ce a scris anterior presa despre el. Aceste informații au lipsit și din știrea „[Gofman a făcut noi dezvoltări despre jaf](#)” de la [Jurnal TV](#). Postul în cauză a transmis declarațiile făcute de Mihail Gofman în conferința de presă susținută la Washington, dar a omis informațiile de background relevante, și anume, că [Ziarul de Gardă](#) a scris despre Gofman că deține o casă luxoasă, a cărei valoare i-ar depăși veniturile legale, că a deținut în trecut și firme, precum și în ce condiții a fost demis de la CNA. Pentru o informare corectă și completă - în special, în cazul unor asemenea știri, în care sursele oferă informații relevante conflictuale, de natură să provoace schimbări în mersul unei anchete sau în acțiunile autorităților -, jurnaliștii trebuie să ofere toată informația de context, inclusiv cea necesară pentru a ajuta cititorul să dea sau nu credibilitate sursei.

Repetarea unor afirmații pentru a fi percepute drept adevăr - în știrile „[Dezvăluirile lui Sergiu Mocanu: Gofman este un multimilionar care apără interesele clanurilor mafiote](#)”, „[Mihail Gofman, implicat într-un NOU SCANDAL! ADEVĂRATUL SCOP al vizitei sale în SUA](#)” de pe [Publika.md](#), circa 70% din text este, de fapt, un conținut preluat din alte știri și prezintă diverse informații despre Gofman: cine l-a invitat în SUA, activitatea din trecut a fratelui său etc. În special, se repetă alineatul „*Procurorul Adriana Bețșor a declarat că deține informații ce confirmă faptul că firma contractată de BEM, pentru evaluarea gajurilor, este controlată de frații Mihail și Alexei Gofman*”. Deoarece la 12 iulie, data publicării informației, aceasta deja fusese **dezmințită** de către Dmitri Tărăburcă, directorul Firmei „Gofma-Consulting”, dar și de însuși Mihail Gofman, jurnaliștii erau obligați de normele deontologice fie să nu o publice, fie să adauge și reacția celor vizați.

[Deschide.md](#) a folosit, într-o știre, **limbaj tendențios și peiorativ**: „*Gofman a ieșit la rampă acum două săptămâni, la emisiunea INTERPOL*”.

[Ziarulnational.md](#) a publicat o știre cu titlu confuz: „[SUA a informat Procuratura Anticorupție că Gofman NU se poate prezenta la audieri după dezvoltările făcute?](#)”. În text, autorii îl citează pe Sergiu Sagaidac, un moldovean aflat la Londra, care a deținut funcția de șef al Secției prevenirea spălării banilor la „Banca Socială”, și care spune că Procuratura Anticorupție a fost informată de către o entitate din SUA despre faptul că Gofman nu poate participa la audieri. „*O entitate din SUA*” nu înseamnă SUA ca stat și, chiar și pusă sub semnul întrebării, afirmația din titlu e manipulatorie.

¹⁵ Ghid de stil cu norme etice pentru jurnaliști

Studiu de caz 6. Reținerea și arestarea omului de afaceri Veaceslav Platon, învinuit în dosarul fraudei bancare din Republica Moldova (25 iulie - 3 august)¹⁶

La 25 iulie 2016, procurorii și angajații Centrului Național Anticorupție (CNA) au efectuat percheziții la trei bănci și la o companie de asigurări. Tot atunci procurorul anticorupție Viorel Morari a anunțat că omul de afaceri Veaceslav Platon este bănuțit de implicare în furtul din sistemul bancar al Republicii Moldova. În aceeași zi, Judecătoria sectorului Buiucani al capitalei a emis un mandat de arest pe 30 de zile, Platon fiind dat în urmărire internațională. Imediat după aceasta, în discuțiile pe care le-a avut la telefon cu mai mulți jurnaliști de la Chișinău, care i-au solicitat reacția, Veaceslav Platon a spus că deține documente și înregistrări telefonice în care se arată că el nu este implicat și că prin această anchetă „Vladimir Plahotniuc urmărește devierea atenției opiniei publice de la beneficiarul real al acestui furt, adică el”.

La 28 iulie a.c., omul de afaceri a fost plasat, de către o instanță de la Kiev, în arest preventiv pentru 40 de zile. La 2 august, tot în capitala Ucrainei, soția sa și avocatul au susținut o conferință de presă, unde au spus că Vlad Plahotniuc ar fi comandat urmărirea penală, drept răzbunare pentru faptul că Platon a refuzat să-i cedeze jumătate din afacerile sale. Analiza știrilor realizate de cele 12 instituții media monitorizate a arătat că unele au aplicat tehnici de manipulare informațională.

Din jurnalele de știri de la *Publika TV* și *Prime TV*, dar și de pe site-urile celor două posturi, a fost **omisă** știrea despre declarațiile făcute pe 2 august, la Kiev, de către soția și avocatul lui Veaceslav Platon. În condițiile în care cel acuzat se află în arest și, deci, nu poate vorbi în public, iar procesul este unul de interes public major, conferința de presă a apărării - reprezintă un prilej de a obține și prezenta informații din a doua sursă, obligatorie pentru subiectele conflictuale. Știrea despre declarațiile soției și avocatului lui Veaceslav Platon nu s-a regăsit nici pe portalul *Sputnik.md*.

În știrea „*Filat i-a făcut lui Platon pașaport diplomatic, iar lui Renato legitimație de consilier guvernamental*”, publicată pe *Publika.md* la 26 iulie, a fost citat bloggerul Corneliu Gandrabur, care scria, fără probe, că „*eu nu știu exact când a fost eliberat pașaportul diplomatic pe numele lui Platon, dar cert este faptul că și acest document, la fel ca și legitimația lui Renato, a fost eliberat la indicația lui Vad Filat, fostul premier al Republicii Moldova, condamnat pentru trafic de influență și corupție*”. Această opinie nu a fost cel puțin echilibrată cu o altă opinie sau verificată de către jurnaliști și a fost prezentată drept informație. Ulterior, ea a fost preluată în alte știri de la *Publika TV*, bloggerul devenind, astfel, sursă de informație: „*Anterior, unii bloggieri au scris că Platon a primit pașaport diplomatic din partea fostului premier Vlad Filat, condamnat pentru trafic de influență și acte de corupție*”. În acest caz, opiniile au fost prezentate drept fapte, ceea ce este o încălcare a Codului Deontologic al Jurnalistului și induce consumatorii de presă în eroare. Un alt exemplu de utilizare a opiniilor drept fapte este știrea plasată pe site cu titlul „*Analist: Veaceslav Platon a încercat să majoreze speculativ prețul acțiunilor Moldova-Agroindbank*”, în care drept dezvăluiri și informații credibile au fost prezentate afirmații, făcute de o sursă ce nu are tangență directă cu subiectul: analistul politic Victor Gurău. Jurnaliștii nu au căutat să afle și să le explice spectatorilor de unde deține Victor Gurău informațiile pe care le comunică, de vreme ce el nu a făcut parte din conducerea băncii respective, nu a fost acționar și nu a avut alte tangențe cu activitatea acestei instituții financiare, iar astfel, respectiv, consumatorii ar fi putut înțelege cât de credibilă este sursa.

Într-o altă știre, „*Veaceslav Platon ar fi coordonat furtul de la BEM și ar fi furat peste 800 de milioane de lei*”, *Publika TV* a aplicat o **etichetare**: „*Veaceslav Platon, supranumit raiderul nr. 1 în CSI...*”. Ulterior, aceasta a fost folosită drept legitimitate: „*Raiderul nr. 1 din CSI a fost reținut luni de serviciile ucrainene, după ce autoritățile de la Chișinău l-au dat în căutare internațională*”; „*După decizia de astăzi, procurorii anticorupție din Moldova vor cere ca raiderul nr.1 din CSI să fie*

¹⁶ <http://mediacritica.md/ro/studiul-de-caz-subiectul-veaceslav-platon-ostracizarea-personajului-si-inlocuirea-opiniilor-cu-faptele/>

adus la Chișinău”. Această tehnică manipulatorie s-a regăsit și în știrea „[Veaceslav Platon a fost reținut la Kiev](#)”, publicată la 26 iulie de *Deschide.md*: „*interlopul a fost reținut*”.

În știrea „[Bomba din carnetul lui Platon: figurează politicieni, bancheri, jurnaliști](#)”, publicată de *Sputnik.md* la 29 iulie, a fost citat portalul [Moldova24.info](#) care, la rândul său, citează „*informații parvenite de la colegii din presa ucraineană*” și „*surse din rândul anchetatorilor ucraineni*”. Pe lângă faptul că știrea nu transmite nicio informație de interes public, ci doar presupuneri precum că „*Platon ar fi plătit bani pentru anumite servicii*” unor „*funcționari de stat și din mai multe bănci, jurnaliști, instituții media și administratori ai unor companii*”, acest produs mediatic poate fi considerat și drept o speculație, de vreme ce nu este însoțit de nicio probă, iar informația nu este verificată/confirmată și din alte surse. Codul Deontologic al Jurnalistului din Republica Moldova¹⁷ prevede că utilizarea **surselor anonime** este îndreptățită doar atunci când divulgarea numelui ar implica pericole pentru sursă.

La 25 iulie a.c., *Jurnal TV* a difuzat știrea „[Acțiunile procurorilor, un spectacol](#)”, unde au fost reproduse comentariile a trei persoane referitoare la perchezițiile efectuate în acea zi de procurori la două bănci și la eliberarea mandatului de arest pe numele lui Veaceslav Platon. Toți - Alexandr Petcov, Stanislav Pavlovschi și Vitalie Călugăreanu - au avansat aceeași idee: că astfel se încearcă „*distragerea atenției de la adevăratul beneficiar*” și „*deplasarea atenției opiniei publice*” de la o scrisoare a Companiei americane „*Frontier Solutions*”, care ar fi fost expediată autorităților de la Chișinău și din care ar rezulta că „*jaful din sistemul bancar moldovenesc este investigat în SUA*”. Prezența în știre a opiniilor care exprimă, de facto, același punct de vedere poate însemna că ele au fost selectate special, pentru a **mima pluralismul de opinii**. O astfel de tehnică este folosită, de regulă, pentru a discredita o idee sau un fapt, sau pentru a accentua și acredita un zvon, idee, punct de vedere. O știre construită după o tehnică similară și cu un titlu aproape la fel, „[Arestarea lui Platon, un show](#)”, a fost difuzată la *Jurnal TV* și a doua zi, pe 26 iulie, în acest material fiind reproduse opiniile participanților la emisiunea „Ora expertizei” de la același post.

CONCLUZII

Tendințele de încălcare a normelor deontologice și de utilizare a tehnicilor caracteristice propagandei și manipulării, semnalate în rapoartele CJI lansate în lunile februarie 2016¹⁸ și mai 2016¹⁹, s-au menținut și pe parcursul lunilor mai, iunie și iulie 2016, iar în unele cazuri s-au amplificat și diversificat. O parte din instituțiile media monitorizate au reflectat evenimentele ce au făcut obiectul acestui studiu cu abateri de la Codul Deontologic al Jurnalistului, și anume: au exagerat faptele, le-au prezentat unilateral, au amestecat faptele cu opiniile, au folosit etichetări, nu au asigurat pluralismul de opinii. În consecință, consumatorii de presă au primit produse mediatice unilaterale, tendențioase, lipsite de echilibru.

Cazuri de încălcare a normelor deontologice și de folosire a tehnicilor de manipulare informațională au fost constatate, în special, la realizarea subiectelor conflictuale din actualitatea internă și externă. Înlocuirea știrilor de interes public cu cele conținând atac la persoană cu scopul de a discredita sursa/ protagonistul, transferul de imagine negativă, repetarea informației pentru a fi percepută drept adevăr, omisiunea, exacerbarea sunt tehnici la care au recurs unele instituții media.

¹⁷ http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/cod_d_rom.pdf

¹⁸ [Raport de monitorizare nr. 1, http://media-azi.md/sites/default/files/CJI_Media_Monitoring_Report_Nov.2015-Jan.2016_RO.PDF](http://media-azi.md/sites/default/files/CJI_Media_Monitoring_Report_Nov.2015-Jan.2016_RO.PDF)

¹⁹ [Raport de monitorizare nr. 2, http://mediacritica.md/wp-content/uploads/2016/05/Raport_trimestrial_de_monitorizare_CJI.pdf](http://mediacritica.md/wp-content/uploads/2016/05/Raport_trimestrial_de_monitorizare_CJI.pdf)

Elemente de manipulare informațională și de propagandă au fost constatate mai des în știrile *Publika TV*, *RTR Vesti*, *REN TV*, *Jurnal TV*, *Sputnik.md* și, într-o măsură mai mică, la *Deschide.md* și la *Ziarul Național*.

În subiectele ce aveau legătură cu domeniul politic, o parte dintre instituțiile monitorizate au favorizat unii actori politici și i-au defavorizat, prin text și imagini, pe alții, prezentând astfel distorsionat faptele.

Posturile rusești monitorizate, retransmise în Republica Moldova, prezintă consumatorilor autohtoni subiectele referitoare la Ucraina de o manieră tendențioasă și propagandistică, exclusiv din perspectiva Federației Ruse, în detrimentul informării complete și echidistante.

RECOMANDĂRI

La selectarea subiectelor, la realizarea știrilor și la construirea edițiilor informative, în ansamblu, instituțiile media ar trebui să țină cont de gradul de interes public pe care îl reprezintă fiecare subiect, să se conducă exclusiv de normele Codului Deontologic și de standardele de calitate în jurnalism, pentru a reflecta corect realitatea și a oferi publicului o informație obiectivă, echidistantă și clară.

Instituțiile de presă ar trebui să se abțină de la implicarea în atacarea și denigrarea unor surse de informații - persoane, instituții, partide - în loc să preia, să verifice și să transmită echidistant informațiile/afirmațiile făcute publice de către aceste surse.

Jurnaliștii ar trebui să abandoneze practicile de prezentare unilaterală a faptelor, de folosire a surselor anonime fără verificarea informațiilor, de comentare a informațiilor, dacă acestea nu sunt incluse în emisiuni sau rubrici de opinii.

Proprietarii și conducătorii instituțiilor media ar trebui să se abțină de la transformarea mijloacelor de informare în masă pe care le dețin sau le administrează în instrumente de propagandă și manipulare a opiniei publice.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului ar trebui să monitorizeze modul în care radiodifuzorii asigură pluralismul de opinie și respectă legislația autohtonă, dar și normele europene în domeniul audiovizualului cu privire la informarea corectă, obiectivă și pluralistă, și să se autosizeze în caz de necesitate.

Organizațiile media independente ar trebui să manifeste o poziție tranșantă în cazurile în care apar semnale că o anumită instituție media răspândește falsuri, informații neverificate sau participă la campanii de denigrare și răfuială politică, prin declarații publice sau evenimente la care ar fi denunțate aceste practici.

Consumatorilor de presă li se recomandă să adopte o abordare critică a informației și să se informeze din mai multe surse media, pentru a evita riscul de a primi o informație eronată și manipulatorie.